

Regeringsuppdrag Artikel 18 RED

Dnr: 2024-204929. Del av RU2024-00069

Innehåll

1	Bakgrund	5
2	Syfte	Error! Bookmark not defined.
3	Artikel 18- del för del	5

Sammanfattning

Artikel 18 i Förnybartdirektivet handlar om information och utbildning med huvudfokus på systemet för certifiering av installatörer. Artikeln innehåller bland annat krav om information till målgrupper, främjande av utbildning och att en tillräcklig mängd installatörer ska finnas tillgängliga. Energimyndighetens uppdrag har varit att utreda om Sverige lever upp till kraven i artikeln efter den senaste revideringen RED III (2023-10-18). I stora delar uppfyller Sverige artikel 18, dock återstår en del arbete innan artikeln i sin nya lydelse kan ses som uppfylld.

Idag går det att bli certifierad installatör inom fyra teknikområden: Bioenergi, Solel, Solvärme och Värmepumpar. I det reviderade direktivet nämns inte dessa fyra utan i stället är skrivningen installatörer av värme, kyla samt solceller inklusive laddinfrastruktur som möjliggör flexibilitet samt energilager¹. Denna nya skrivning kräver vidare utredning. Det första är att vidare utreda och se över hur installatörer verksamma inom jordbruk och industri kan passa in i nuvarande system eller hur systemet kan utvecklas för att passa även dessa installatörer. I relation till det behöver det även undersökas om det finns andra tekniker inom området värme/kyla som idag inte omfattas. Det andra är att utveckla utbildningsmaterial för att i högre grad än idag omfatta energilager och laddinfrastruktur som möjliggör flexibilitet kopplat till installation av solceller.

Även Boverkets föreskrift BFS 2015:4 behöver ses över. Det är Energimyndighetens uppskattning att man behöver tillföra medel på både kort och lång sikt, initialt 1-2 miljoner per år, för att systemet för installatörer ska komma igång och fungera i sin ackrediterade form och nå tillräckligt många installatörer. Efter den initiala fasen behövs medel för att kontinuerligt utveckla utbildningsmaterial och eventuella komplementutbildningar. Uppdateringar behövs för att säkerställa att ändringar i regelverk, stödsystem och annat som exempelvis nya innovationer tas upp i utbildningsmaterialen. Att hålla materialen och utbildningarna uppdaterade uppskattas kosta mellan 200 000 - 400 000 årligen.

Genom att medel och uppdrag tillförs Energimyndigheten eller annan relevant aktör² kan det säkerställas att en tillräcklig mängd installatörer finns på den svenska marknaden exempelvis genom att subventionera utbildningsplatser och marknadsföra systemet. Ett första mål kan vara att certifiera ca 200 installatörer och kontrollera om systemet kan bära sig självt på marknadsmässiga grunder och om det antalet kan utgöra den ram som direktivet efterfrågar. Vad däremot en

¹ Detta är den nya lydelsen, den gamla lydelsen hänvisar till teknikerna solel, solvärme, bioenergi och värmepumpar.

² En relevant aktör skulle kunna vara Myndigheten för yrkeshögskolan, Boverket eller installatörsföretagen.

”ram” av tillgängliga installatörer egentligen är behöver utredas mer”. I dagsläget behövs inga författningsförändringar, ytterligare utredningar dock kan medföra att förslag på författningsförändringar kommer längre fram. Information gällande systemet med certifiering av installatörer finns tillgängligt för flera målgrupper, men kan vara svårt att hitta för den som inte aktivt letar. Om flera ska hitta information om certifiering av installatörer kan riktade informationsinsatser behövas.

1 Bakgrund

Genom Förnybartdirektivet upprättas en EU-gemensam ram för främjande av energi från förnybara energikällor. Det anger ett bindande unionsmål för den totala andelen energi från förnybara energikällor av unionens slutliga energianvändning (brutto) år 2030.

Artikel 18 i direktivet behandlar information och utbildning och här återfinns krav gällande certifiering av installatörer. Certifieringen i sig är ingen nyhet utan den finns sedan tidigare i svensk lag genom förordningen 2012:970. Certifieringen omfattar installatörer av bioenergi, solel, solvärme och värmepumpar. I sin nya lydelse i direktivet har de specificerade teknikerna ersatts med installatörer av värme/kyla och solceller inklusive energilager och laddinfrastruktur som möjliggör flexibilitet. Det innebär att nya ”tekniker” kan komma att omfattas av certifiering längre fram, men någon specificering av sådana saknas i dagsläget i Annex IV i direktivet.

1.1 Uppdragsbeskrivning

Energimyndigheten har fått i uppdrag att ta fram underlag för genomförande av delar av det reviderade direktivet om förnybar energi ^[1]. Denna rapport utgör redovisning av punkt 4 i uppdraget:

Analysera om Sverige uppfyller kraven i artikel 18 i dess nya lydelse, och om inte, översiktligt beskriva hur ett uppfyllande av kraven skulle kunna påskyndas.

2 Artikel 18- del för del

18.1: Medlemsstaterna ska säkerställa att information om stödåtgärder finns tillgänglig för alla relevanta aktörer, såsom konsumenter, inklusive konsumenter med låg inkomst, utsatta konsumenter, egenanvändare av förnybar energi, gemenskaper för förnybar energi, byggare, installatörer, arkitekter, leverantörer

^[1]KN2024/01377 [Uppdrag att ta fram underlag för genomförande av delar av det reviderade direktivet om förnybar energi - Regeringen.se](#)

av värme-, kyl- och elutrustning och -system och leverantörer av fordon som kan använda förnybar energi och intelligenta transportsystem.

BEDÖMNING: Uppfyllt, informationen på Energimyndighetens webbplats är tillgänglig även för utsatta grupper. Energi- och klimatrådgivningen är tillgänglig för de utpekade grupperna då rådgivningen är en kostnadsfri och kommersiellt oberoende tjänst som riktar sig till hushåll, företag, bostadsrättsföreningar och organisationer. Rådgivning kan ske via telefon, e-post eller personligt besök. I det nya förslaget för utformning av energi- och klimatrådgivningen föreslås rådgivningen att samverka med Socialtjänsten för att ännu bättre kunna nå utsatta grupper. Vid sidan av informationen som finns på Energimyndighetens hemsida finns även en central webbsida för energi- och klimatrådgivningen, där information kan tillgängliggöras.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG: Inga åtgärdsförslag är nödvändiga då artikeln är uppfyllt. Det kan dock påpekas att för att öka medvetenheten om certifierade installatörer i särskilt utpekade grupper, exempelvis konsumenter med låg inkomst eller energigemenskaper kan riktade informationsuppdrag ges till Energimyndigheten med eller utan medel. Då det inte är säkert att information som finns tillgänglig via myndigheters webbsidor når alla den är tänkt att nå utan bara de som aktivt söker. En särskild satsning på att utbilda energi- och klimatrådgivare skulle också kunna vara aktuell. Mer om detta under 18.4.

18.2: Medlemsstaterna ska säkerställa att information om nettofördelarna med, kostnaderna för och energieffektiviteten hos utrustning och system för användning av värme, kyla och el från förnybara energikällor görs tillgänglig av antingen leverantören av utrustningen eller systemet eller av behöriga myndigheter.

BEDÖMNING Artikeln uppfylls genom Energimyndighetens webbsida, energi- och klimatrådgivning inklusive webbsidan, samt information från tillverkare och installatörer, utbildningsaktörer och certifieringsorganisation.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG: Inga åtgärdsförslag är nödvändiga.

18.3: Medlemsstaterna ska säkerställa att deras certifieringssystem eller motsvarande kvalifikationssystem finns tillgängliga för installatörer och konstruktörer av alla slags värme- och kylsystem med förnybar energi i byggnader, industri och jordbruk, för installatörer av solcellssystem, inbegripet energilagring, och för installatörer av laddningspunkter som möjliggör efterfrågefleksibilitet. Dessa system får i förekommande fall ta hänsyn till

befintliga system och strukturer och ska baseras på kriterierna i bilaga IV. Medlemsstaterna ska erkänna den certifiering som andra medlemsstater utfärdat i enlighet med dessa kriterier. Medlemsstaterna ska inrätta en ram för att säkerställa att ett tillräckligt antal utbildade och kvalificerade installatörer av den teknik som avses i första stycket kan bidra till den ökning av förnybar energi som krävs för att uppnå de mål som fastställs i detta direktiv. För att uppnå ett sådant tillräckligt antal installatörer och konstruktörer ska medlemsstaterna säkerställa att det finns ett tillräckligt utbud av utbildningsprogram som leder till certifiering eller kvalifikationer som omfattar teknik för förnybar värme och kyla, solcellssystem, inbegripet energilagring, laddningspunkter som möjliggör efterfrågefleksibilitet och de senaste innovativa lösningarna i dessa avseenden, förutsatt att de är kompatibla med deras certifieringssystem eller motsvarande kvalifikationssystem. Medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att främja deltagande i sådana utbildningsprogram, särskilt för små och medelstora företag och egenföretagare. Medlemsstaterna får införa frivilliga avtal med relevanta teknikleverantörer och teknikförsäljare för att utbilda ett tillräckligt antal installatörer, vilket får baseras på uppskattningar av försäljningen, i de senaste innovativa lösningarna och teknik på marknaden. Om medlemsstaterna konstaterar att det föreligger en betydande skillnad mellan det antal utbildade och kvalificerade installatörer som står till förfogande och det antal som behövs ska de vidta åtgärder för att åtgärda denna skillnad.

EUT L, 31.10.2023 SV

42/77 ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>

BEDÖMNING Delvis uppfyllt genom att certifieringen av installatörer som avses i förordningen 2012/970 har ackrediterats av SWEDAC. Det gäller främst installatörer som arbetar med byggnader med teknikerna bioenergi, solel, solvärme och värmepumpar med effekter upp till 20 kW. Inom industri och jordbruk är det ofta andra effekter dvs. högre än de 20 kW som är gränsvärdet idag. Inom industri finns det också andra typer av tekniker än de som i dagsläget omfattas av certifieringen. I dagsläget finns ingen motsvarande certifiering eller särskild utbildning för de installatörer som är verksam inom industrisegmentet. Inom industrisegmentet skulle det även kunna finnas andra tekniker för värme/kyla än de som avses idag, något som behöver utredas vidare. För jordbrukssektorn handlar det främst om att effekterna är större än i villor. Någon ram för att säkerställa att det finns tillräckligt många utbildade installatörer saknas i dagsläget. Tidigare utredningar visar att för att ett certifieringssystem ska bära sina egna kostnader krävs ca 200 certifierade personer som regelbundet förnyar sina certifikat då dess löper ut. Om certifieringssystemet ska hållas i gång med färre antal installatörer krävs statliga subventioner för att täcka kostnader för utbildare och certifieringsorganisationer. Energilagring och laddningspunkter

som möjliggör efterfrågefleksibilitet är områden som behöver utvecklas inom de nuvarande utbildningsmaterialen för att leva upp till kraven i direktivet. I dagsläget finns också bara en utbildare. Även Boverkets föreskrift BFS 2015:4 kan behöva kompletteras.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG: För att höja attraktiviteten för installatörer att certifiera sig och för kunder att anlita certifierade installatörer skulle ett bidrag kunna införas som bara är tillgängligt för de som nyttjar certifierade installatörer. Hur ett sådant bidrag skulle kunna se ut och utformas kräver mera utredning.

Ett annat alternativ skulle kunna vara att villkora ROT-avdraget så att exempelvis den senaste höjning endast är tillgänglig för de som nyttjar certifierade installatörer. En sådan lösning kräver också mera utredning för att se om det överhuvudtaget kan vara möjligt. Energimyndigheten har i tidigare utredningar pekat på att villkorade skatteavdrag kan vara en incitamentshöjande åtgärd³.

Att öka efterfrågan på utbildningar för yrken där certifiering finns är ytterligare en väg, här skulle exempelvis betalda utbildningar för installatörer, elektriker mm. vara en väg framåt. Dessa utbildningar skulle även kunna göras i samverkan med leverantörer av förnybara energilösningar vilket direktivet pekar på som en väg för medlemsstater att utbilda kompetent personal. I tidigare utredning om certifieringssystemet⁴ pekades yrkeshögskolorna ut som en möjlig utbildningsväg, de skulle kunna nyttjas även nu både gällande ny-utbildning och fortbildning av installatörer. Att i samverka med teknikleverantörer och tillverkare kan vara en väg att utbilda fler installatörer och en möjlighet att undersöka mera.

Medel till Energimyndigheten eller annan aktör för att kunna öka volymerna av certifierade installatörer kan tillföras i form av uppdrag i myndighetsregleringsbrev eller som riktade satsningar. Med fördel kan ett sådanauppdrag ges över en längre sammanhållen tidsperiod för att det ska finnas en långsiktighet kring utbildning och marknadsföring av certifierade installatörer.

Energimyndigheten har tidigare erfarenhet av att subventionera denna typ av utbildning. Subventionen fungerade genom att Energimyndigheten bekostade delar av installatörernas certifieringsutbildning genom att upphandla utbildningsorganisationen som i sin tur kunde erbjuda installatörer utbildning till ett lägre pris. Oberoende utvärdering visade/vår bedömning är att denna insats fungerade bra. Dessvärre fanns ingen långsiktighet i satsningen den gången och certifieringsorganisationen drog sig ur på grund av låg lönsamhet.

³ SOU 2018:76, Mindre aktörer i energilandskapet – förslag med effekt

⁴ I2019/03367/E

Ett långsiktigt uppdrag med medel som sträcker sig över en 3-års period bör kunna resultera i att ett system som bär sina egna kostnader finns på plats efter programperioden. Kostnaden för en sådan satsning bör ligga på 1-2 miljoner kronor per år baserat på dialog med utbildningsorganisationen. I en sådan satsning kan medel användas för marknadsföring, subventionering av utbildningsplatser och utveckling av utbildningsmaterial och fler utbildningsplatser. Eventuellt kan även kompletterade utbildningar för att höja kompetens hos redan certifierade behöva utvecklas. Att enbart arbeta med uppdateringar av utbildningsmaterial och möjliga kompletterande utbildningar uppskattas kosta mellan 200 000-400 000 årligen.

18.4: Medlemsstaterna ska ge allmänheten tillgång till information om de certifieringssystem eller motsvarande kvalifikationssystem som avses i punkt 3. Medlemsstaterna ska också, på ett öppet och lättillgängligt sätt, ge allmänheten tillgång till en regelbundet uppdaterad förteckning över installatörer som är certifierade eller kvalificerade i enlighet med punkt 3.

BEDÖMNING Delvis uppfyllt. Nu när det svenska systemet för certifiering av installatörer av småskaliga energilösningar är ackrediterat finns inga hinder för att på bredare front tillgängliggöra information om certifieringssystemet, hur det fungerar och var det går att hitta certifierade installatörer. Register med certifierade installatörer kommer att finnas tillgängliga hos Boverket. Energimyndigheten länkar i dagsläget till certifieringsorganisationen Incert, där certifierade installatörer går att hitta. Information om certifieringen och certifieringssystemet finns på Energimyndighetens hemsida och hos energi- och klimatrådgivningen på den centrala energi- och klimatrådgivningens hemsida.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG: Anpassad utbildning för energi- och klimatrådgivare så att de kan agera ambassadörer för nyttjandet av certifierade installatörer och därigenom öka intresset från allmänheten. Medel för genomförande av utbildningar av EKR bör tillföras Energimyndigheten. Ca 200 000 kr/per år tills systemet fungerar på marknadens villkor.

18.5: Medlemsstaterna ska säkerställa att alla relevanta aktörer, särskilt planerare och arkitekter, ges vägledning så att de kan överväga den optimala kombinationen av energi från förnybara energikällor, högeffektiv teknik och fjärrvärme och fjärrkyla när de planerar, utformar, bygger och renoverar industri-, affärs- eller bostadsområden.

BEDÖMNING: Delvis uppfyllt. För den som aktivt söker information hos myndigheter som Energimyndigheten och Boverket kan artikel 18.5 sägas vara uppfyllt men det pågår inga särskilda satsningar för att se till att vägledning finns tillgänglig för samtliga utpekade grupper.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG: För att säkerställa att artikeln är uppfyllt kan Energimyndigheten ges i uppdrag att undersöka vilka vägledningar som finns tillgängliga och hur behoven ser ut hos målgrupperna. Deltagande på branschmässor och i nätverk för att sprida information kan också påskynda att artikeln uppfylls.

18.6: Medlemsstaterna ska, om så är lämpligt med deltagande av lokala och regionala myndigheter, utveckla lämpliga program för information, ökad medvetenhet, vägledning eller utbildning för att informera medborgarna om hur de kan utöva sina rättigheter som aktiva kunder och om fördelarna med att utveckla och använda energi från förnybara energikällor samt de praktiska detaljerna kring detta, även med därtill hörande tekniska och ekonomiska aspekter, inklusive då användningen sker genom egenanvändning av förnybar energi eller inom ramen för gemenskaper för förnybar energi.

BEDÖMNING: Uppfyllt genom energi- och klimatrådgivningen, med utveckling av en nationell rådgivning blir informationen dessutom samlad på en och samma plats. Utöver energi- och klimatrådgivning finns information och stöd hos konsumentverket på sidan "Hallå konsument". Denna sida kommer att upphöra och Konsumentverket kommer att flytta all konsumentrelaterad information till sin officiella websida. Det bör säkerställas att informationen om certifierade installatörer finns kvar. Om ett behov skulle uppstå kan information och utveckling ske via Energimyndighetens kontakter med kommuner och regioner.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG: Inga åtgärdsförslag är nödvändiga.